

بررسی و تدوین الزامات و موانع مدیریت مشارکتی آب کشاورزی در دشت‌های کشور

موسسه تحقیقات آب

آدرس: تهران، فلکه چهارم تهرانپارس،
خیابان وفادار شرقی، بلوار شهید عباسپور،

تلفن تماس: ۷۷۰۰۰۳۰۵
نمابر: ۷۷۰۰۰۹۱۰

مقدمه

از آنجا که مدیریت سیستم‌های کشاورزی آبی بر خلاف دیم پیچیده، هزینه‌بر و پرچالش است، لذا دولت‌ها به دنبال بررسی راهکارهایی برای کاستن از هزینه‌های دولت و عوارض این الگوی آبیاری هستند. از مهم‌ترین این راهکارهای پیشنهادی، انتقال مدیریت سیستم‌های آبیاری به بهره‌برداران به‌عنوان نوع غالب مدیریت مشارکتی آب کشاورزی است. اما از آنجا که انتقال این مدیریت به بهره‌برداران برای آنها مسئولیت و هزینه به همراه دارد، همواره با موانعی مواجه بوده که از کشوری به کشور دیگر متفاوت است.

در این پژوهش با هدف شناسایی موانع و الزامات مدیریت مشارکتی آب کشاورزی بعد از بررسی تجارب تعدادی از کشورها در این زمینه، سیر تاریخی گذار ایران از مدیریت دولتی آب کشاورزی به مدیریت مشارکتی مورد بررسی قرار گرفت. در تکمیل اطلاعات تاریخی در مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران، موانع و الزامات این شکل از مدیریت آب کشاورزی در ایران دسته‌بندی شد.

مطالعات تطبیقی

برای شناسایی تجارب کشورهای که از مدیریت دولتی آب کشاورزی به مدیریت مشارکتی گذار کرده‌اند، بعد از بررسی سیر تاریخی این تحول، به موانع موجود در موفقیت این مدیریت پرداخته شده است.

کشورهای عضو فائو	مکزیک	ترکیه	هند
مقایسه کشورها	سیر تاریخی	سیر تاریخی	سیر تاریخی
علل موفقیت	موانع	موانع	موانع

شکل - کشورهای مورد مطالعه تطبیقی مدیریت مشارکتی آب کشاورزی

مطالعات تئوریک

در این بخش با مروری بر نظریات جامعه‌شناسی مدیریت مشارکتی به تبیین موانع و عوامل موفقیت انتقال مدیریت آبیاری به‌عنوان نوع برگزیده مدیریت مشارکتی آب کشاورزی پرداخته شد.

بعد از مروری بر مفاهیم کلی سه دسته از نظریات برگزیده مورد بررسی قرار گرفت که در مدل زیر نمایش داده شده است؛

شکل - مدل تئوریک شناسایی الزامات و موانع مدیریت مشارکتی آب کشاورزی

آسیب‌پذیری مدیریت مشارکتی آب کشاورزی کشور (تمرکز بر انتقال مدیریت آبیاری)

در این بخش به طبقه‌بندی آسیب‌های شناسایی شده در مدیریت مشارکتی آبیاری پرداخته شده است.

بررسی آسیب‌شناسی وضعیت بر حسب شرایط عرفی و شرعی
بررسی آسیب‌شناسی وضعیت بر حسب تغییر قوانین مالکیت
بررسی و آسیب‌شناسی وضعیت در قوانین برنامه‌های توسعه
بررسی آسیب‌شناسی وضعیت بر حسب تعهدات و فشار جامعه جهانی
بررسی آسیب‌شناسی وضعیت بر حسب دیدگاه کارشناسان و متخصصین

نتایج

۱- عوامل علی مؤثر در عدم استقرار و پایداری انتقال مدیریت آبیاری

در جدول زیر، به عوامل علی مؤثر در عدم استقرار مدیریت مشارکتی آب کشاورزی اشاره شده است؛

مقوله اولیه	مقوله محوری
عوامل علی	انحصارگرایی تصمیم‌گیری
	نبود جایگاه مشخص در سیاست‌گذاری
	نخبه‌گرایی ناکارآمد
	تداخل منافع
	تداخل عملکردی
	ضعف دانش تخصصی
	کنش منفعت‌طلبانه در اجرا

۲- عوامل تعاملی مؤثر در عدم استقرار و پایداری انتقال مدیریت آبیاری

در جدول زیر، به عوامل تعاملی و ارتباطی مؤثر در عدم استقرار مدیریت مشارکتی آب کشاورزی اشاره شده است؛

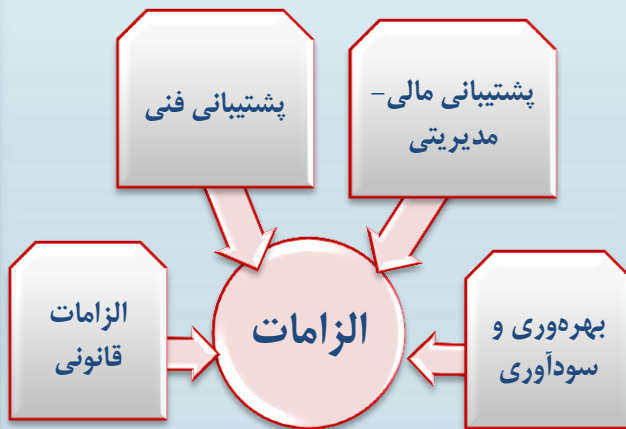
مقوله اولیه	مقوله محوری
عوامل تعاملی	ابزار انتقال هزینه
	وسیله نمایش دموکراسی صوری
	ارتباط مخدوش
	نبود تعامل بین نهادی صحیح
	ارتباط ناقص

۳- عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مؤثر در عدم استقرار و پایداری انتقال مدیریت آبیاری

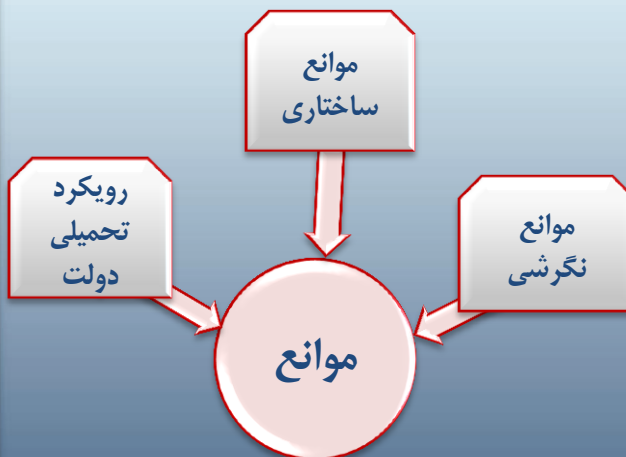
در جدول زیر، به عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مؤثر در عدم استقرار مدیریت مشارکتی آب کشاورزی اشاره شده است؛

مقوله اولیه	مقوله محوری
عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی	تضعیف سرمایه اجتماعی
	مشارکت صوری و ناکارآمد
	آسیب اقتصادی
	ناپایداری منابع آبی

۴- الزامات و موانع انتقال مدیریت آبیاری

الزامات مدیریت مشارکتی آب کشاورزی کشور (با تمرکز بر انتقال مدیریت آبیاری)

موانع مدیریت مشارکتی آب کشاورزی کشور (با تمرکز بر انتقال مدیریت آبیاری)